

Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto
ministerijai
Ugdymo plėtotės centrai

2018-12-31

Nr. 20181231-01

REKOMENDACIJA DĖL SVEIKATOS IR LYTIŠKUMO UGDYMO BEI RENGIMO ŠEIMAI BENDROSIOS PROGRAMOS ĮGYVENDINIMO PLĖTROS IR IŠTEKLIŲ PASKIRSTYMO NEVYRIAUSYBINĖMS ORGANIZACIJOMS

2016 metais patvirtinta Sveikatos ir lytiškumo ugdymo bei rengimo šeimai bendroji programa (toliau – SLURŠ programa) buvo parengta itin mišrios pasaulėžiūros atstovų darbo grupės ir siekė suderinti lytinio švietimo ir lytiškumo ugdymo paradigmu principus mokymo apie lytiškumą procese. Nors programa paremta lytiškumo ugdymo principais, siekiant kompromiso darbo grupėje priimtos galutinės programos formuluotės paliko plačią erdvę jos interpretavimui ir įgyvendinimui nesuderinamai su programos principais ir tikslais. Programos įgyvendinimas stringa dėl mokytojų nepasirengimo ir nenoro kalbėti šiomis temomis, metodinių priemonių nebuvimo ir visiškos proceso decentralizacijos, ministerijai pabrėžtinai paliekant įgyvendinimą mokyklų vadovų kompetencijai.

Pati SLURŠ programa deklaruoja, kad jos „įgyvendinimas grindžiamas mokyklos bendruomenės sutarimu ir sutelktu darbu: įvairių ugdymo sričių mokytojų ir kitų ugdymo specialistų bendradarbiavimu, bendromis mokyklos ir šeimos (tėvų, globėjų, rūpintojų) pastangomis, taip pat nevyriausybinių organizacijų (toliau – NVO) ir sveikatos priežiūros įstaigų dalyvavimu, neprieštaraujančiu Programos nuostatomis.“ (5 straipsnis). Tuo programa numato galimybę ir pareigą programą įgyvendinančioms mokykloms bendradarbiauti su nevyriausybėmis organizacijomis, kurių siūlomas mokymas apie lytiškumą atitinka programos nuostatas.

Nors SLURŠ programoje dominuoja lytiškumo ugdymo paradigmos nuostatos, dėl programos neapibrėžtumo negalima kategoriškai teigti, kad lytinio švietimo prieiga ir ją atstovaujančios organizacijos programai prieštarauja. Kita vertus, Konstitucijoje įtvirtinta pareiga dorovinių nuostatų ugdymą vykdyti suderinamai su tėvų įsitikinimais. Tyrimo metu atskleista, kad daugiau nei 60-70 proc. šalies gyventojų pritaria pamatinėms lytiškumo ugdymo nuostatomis ir tik 10-15 proc. gyventojų pritaria pamatinėms lytinio švietimo nuostatomis (likusieji neturi nuomonės). Akivaizdu, kad demokratiniais principais formuojant lytiškumo ugdymo programą ir jos įgyvendinimo procesą, jame dalyvauti turėtų būti kviečiamos tik absoliučios daugumos gyventojų nuostatas atitinkančią prieigą – lytiškumo ugdymą – atstovaujančios organizacijos.

Šiuo metu lytiškumo ugdymo srityje veikiančios NVO neturi žmogiškųjų ir kitų resursų, kad galėtų bent pretenduoti kompensuoti programos įgyvendinimo mokyklose paliekamas spragas. Jų veikla pasiekia tik tarp 1000-2000 moksleivių kiekvienais metais. Tačiau su valstybės pagalba jos gali efektyviau ir patirdamos mažiau sunkumų vykdyti dabartinę savo neatlygintą funkciją – prisidėti prie esamo mokymo

apie lytiškumą proceso, kai kurias programos keliamas užduotis išpildydamos geriau nei šiandien tą gali padaryti mokyklų mokytojai.

Siekiant stiprinti lytiškumo ugdymo užsiėmimus moksleiviams rengiančias nevyriausybinės organizacijas ir efektyvinti jų veiklą šioje srityje, tikslinga:

- Švietimo ir mokslo ministerijos organizuojamu keliu (prioritetas – per ugdymo plėtotės centrą) profesionaliai ir skaidriai įvertinti šiuo metu šalyje veikiančių nevyriausybinių organizacijų teikiamų mokymo apie lytiškumą paslaugų atitikimą šalyje galiojančiai SLURŠ programos nuostatomis;
- Suformuoti ir nuolat atnaujinti tokių organizacijų duomenų bazę, palaikyti su jomis nuolatinį kontaktą, žinoti stipriąsias ir silpnąsias puses, siūlomas mokymų temas ir pobūdį. Šiuo metu yra visai nedaug kriterijus atitinkančių NVO, tačiau visiškai tikėtina, kad valstybei pradėjus vykdyti rekomendacijose dėstomą kryptį atitinkančią politiką, norinčių vykdyti šią veiklą organizacijų ir jų narių skaičius reikšmingai keistųsi;
- Išsiaiškinti SLURŠ programą įgyvendinančių mokytojų NVO pagalbos rengiant pamokas lytiškumo tema poreikius apklausų ar kitais pasirinktais būdais, susisteminti šiuos poreikius ir atsižvelgiant į juos galėti pasiūlyti mokytojams jiems galinčias padėti NVO pagal moksleivių amžiaus grupę ir užsiėmimų tematiką. Profesionaliai užtikrinti, kad mokytojai nenukentės dėl pripažintų silpnųjų savo pasirengimo vietų;
- Jeigu laikomasi nuostatos, kad tokios mokytojų poreikių analizės ir sisteminimo kaštai viršytų naudą, alternatyviai siūlytina Švietimo ir mokslo ministerijai kiekvieno semestro pradžioje centralizuotai išsiųsti šalies mokykloms arba konkrečiai juose SLURŠ programą įgyvendinantiems mokytojams lytiškumo ugdymo paslaugas teikiančių NVO sąrašą su kontaktais ir rengiamų užsiėmimų (temų) aprašymais bei paraginti kreiptis į šias organizacijas. Ypatingas dėmesys kreiptinas temoms, kuriomis žinomas mokytojų nenoras ar nepasirengimas kalbėti su mokiniais;
- Lytiškumo ugdymo srityje veikiančioms ir neatlygintinus užsiėmimus savanorystės pagrindu organizuojančioms NVO labai svarbus bent minimalios finansinės valstybės paramos galimybės sukūrimas. Šiuo metu, NVO atstovų teigimu, beveik nėra nevyriausybiniams organizacijoms skirtų konkursinių programų, kuriose galėtų aplikuoti ir rezultatų tikėtis lytiškumo ugdymo srityje veikiančios organizacijos (priešingai, esama pavyzdžių, kai, pavyzdžiui, Vilniaus savivaldybėje, tokių jaunimo organizacijų kaip „Pažink save“ projektai buvo atmesti absurdiškai motyvuojant, esą neaišku, ar tai jaunimo rengiama ir jaunimui skirta veikla). Tam spręsti turėtų būti plėtojamos projektų finansavimo galimybės, lytiškumo ugdymas turėtų dažniau patekti į konkursais finansuojamų NVO veiklos sričių sąrašą;
- Atsižvelgti, jog dėl ribotų finansavimo galimybių, norint išlaikyti savanorių darbo kokybę, nėra galimybės užtikrinti ir parengti pakankamo kiekio savanorių – tam reikia mokymų, priemonių, metodinės medžiagos, o veiklai plėtojantis ir didėjant krūviams – ir motyvacinių priemonių bei tolimesnių galimybių gilinti žinias. Viso to neįmanoma užtikrinti esamu nuliniu finansavimu;
- Į lytiškumo ugdymo srityje veikiančias NVO dažnai kreipiasi visuomenės sveikatos biurai, iš kurių mokyklos tikisi pagalbos vedant lytiškumo ugdymo pamokas. Jiems taip pat turėtų būti

suteikta kokybiška ir patikima informacija apie nevyriausybinės organizacijos, galinčias kalbėti lytiškumo ugdymo temomis;

- Tėvai privalo būti informuojami apie bet kokias ne mokytojų vedamas pamokas ar kitokius kviestinius užsiėmimus bei užtikrinta jų teisė pasirinkti neleisti vaiko į jiems nepriimtino turinio užsiėmimus.

Nacionalinės šeimų ir tėvų asociacijos pirmininkė

A handwritten signature in blue ink, appearing to be 'V. Vasiliauskienė', written in a cursive style.

Violeta Vasiliauskienė

Originalas nebus siunčiamas.